

KORRALDUS

04.02.2026 nr DM-127907-32

Orgita turbatootmisala keskkonnaloa nr Rapm-015 muutmine

1. OTSUS

Lähtudes ERA Valduse Aktsiaseltsi (registrikood 10218875) 22.03.2024 esitatud keskkonnaloa taotlusest, võttes aluseks veeseaduse § 191 lg 1, § 187 p 6, maapõuseaduse § 48, § 66 lõike 2 punkti 2, § 67 lõike 1, keskkonnaseadustiku üldosa seaduse § 41 lg 1 p 1 ja 4 ja lg 4, § 59 lg 2 p 4 ja haldusmenetluse seaduse § 53 lg 2 p 2, § 61 lg 1, otsustab Keskkonnaamet:

1.1. Muuta ERA Valduse Aktsiaselts (registrikood 10218875) kuuluvat Orgita turbatootmisala keskkonnaluba nr Rapm-015 vastavalt taotlusele järgnevalt:

1.1.1. Pikendada keskkonnaluba nr Rapm-015 maavara kaevandamiseks ja vee erikasutuseks 30 aasta võrra ehk kuni 06.04.2055.

1.1.2. Lubada keskkonnaloa nr Rapm-015 vee erikasutust. Valgaala vesi suunatakse, kuivenduskraavidesse, mis suunavad vett kagus asuvasse Orgita kraavi (EELIS kood VEE1800025). Orgita turbatootmisala väljalasust 1 (väljalaskme kood RA005, X: 6530140 ja Y: 530246) lubatakse loaga Orgita kraavi (EELIS kood VEE1800025) juhtida kuni 86 300 m³ vett kvartalis (345 200 m³ aastas) ning määrata turbatootmisalalt sademevee suublasse juhtavale sademeveele lubatud saasteainete piirmäärad (tabel V4), väljalaskme seirenõuded (tabel V7), meetmed, mis aitavad vähendada vee erikasutuse mõju ja nende täitmise tähtsajad (tabel V16) ning nõuded teabe esitamiseks loa andjale (tabel V17).

1.1.3. Kanda keskkonnaloale mäeeraldise pindalaks 47,80 ha (endine 112,70 ha) ja käitise ehk mäeeraldise teenindusmaa pindalaks 117,98 (endine 118,40 ha) ha ning aastaseks maksimaalseks tootmismahuks 4 tuh t (endine 8 tuh t).

1.1.4. Seada keskkonnaloale kõrvaltingimused lähtuvalt käesoleva korralduse alapeatükis

3.5. „Kõrvaltingimuste seadmine“ toodust.

1.1.5. Kanda loale 3 ploki vähelagunenud turba aktiivne tarbevaru (aT) kogus 24,538 tuh t ja 4 ploki hästilagunenud turba aT kogus 87,45 tuh t; kaevandatava varu vähelagunenud turba kogus 24,538 tuh t ja hästilagunenud turba kogus 66,46 tuh t. Varu ja kaevandatava varu kogus seisuga 31.12.2023.

1.1.6. Avalikustada keskkonnaloa muutmine ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded.

1.1.8. Korraldus jõustub selle teatavaks tegemisest ERA Valduse Aktsiaseltsile.

2. ASJAOLUD

2.1. Keskkonnaloa muutmise taotluse läbivaatamine

ERA Valduse Aktsiaselts (registrikood 10218875, aadress Metsanurga tn 2, Sõtke küla, Märjamaa vald, Rapla maakond) esitas 22.03.2024 Keskkonnaametile taotluse Orgita turbatootmisala keskkonnavalua nr Rapm-015 muutmiseks. Esmataotlus on registreeritud keskkonnavalua infosüsteemis KOTKAS 22.03.2024 menetluse nr M-127907 juurde, viimane korrigeeritud taotlus esitatud 26.06.2024.

ERA Valduse Aktsiaselts soovib muutmistaotlusega pikendada olemasoleva loa kehtivusaega 30 aasta võrra, kuna olemasoleva keskkonnavalua kehtivusaja jooksul ei ole maavara võimalik ammendada. Lisaks soovitakse vähendada mäeeraldisel piire ammendatud tootmisväljakute osas, mis on fikseeritud alal tehtud jääkvaru uuringuga ning taotleb maksimaalset aastast kaevandamise määra 4 tuh t. Orgita turbatootmisala kaevandamise aastamäärasid soovitakse korrigeerida kuivõrd vähenenud tootmispindalal ei leia see rakendamist. Samas on võimalik suurendada tootmismahu Illaste turbatootmisala, mistõttu soovime selle kanda ka nimetatud loale.

Varu hakatakse kasutama aianduses kasutatavate turbatoodete tootmiseks.

Mäeeraldisel on olemas veeerikasutuse luba. Orgita turbatootmisala valgaala vesi suunatakse, kuivenduskraavidesse, mis suunavad vett kagus asuvasse Orgita kraavi (EELIS kood VEE1800025). Orgita turbatootmisala väljalasust 1 (väljalaskme kood RA005, X: 6530140 ja Y: 530246) lubatakse loaga Orgita kraavi juhtida kuni 86 300 m³ vett kvartalis (345 200 m³ aastas). Keskkonnavalua on kohustuslik kui juhitakse sademevett suublasse turbatööstusmaalt (veeseadus § 187 p 6).

Orgita turbatootmisala paikneb Rapla maakonnas Märjamaa vallas Rassiotsa külas, Rapla linnast 17 km edela ja Märjamaa alevist 3 km kirde pool. Rassiotsa küla lähimad majapidamised paiknevad mäeeraldistest 0,5 km edela, Ringuta küla elamud 1 km loode ja Pühatu küla lähimad talud 1 km kirde pool. Taotletava mäeeraldisel teenindusmaa pindala on 117,98 ha ja mäeeraldisel pindala 47,8 ha. See paikneb põhiliselt Turbatootmise kinnistul (50403:001:0151). Kinnistu omanik on riik, valitseja Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ning volitatud asutus Maa- ja Ruumiamet.

Rapla - Märjamaa tugimaantee nr 28 möödub mäeeraldisest 0,1 km põhja ning Mõisamaa - Kümniku kõrvalmaantee nr 20197 1 km edela poolt. Kohalikud kruusakattega teede kaudu on Orgita turbatootmisalale ligipääs mõlemalt maanteelt.

Edelaserval piirneb mäeeraldis Rassiotsa1 ja Kivirassi maaparandussüsteemidega. Turbatootmisala lõunapiiril olevale Orgita kraavile kui maaparandussüsteemi eesvoolule on kehtestatud kaitsevöönd laiusel 10 m veepiirist.

Mäeeraldis kattub täielikult Orgita turbamaardla aktiivsete tarbevaru plokkidega 3 ja 4. Sügavuti on mäeeraldisel piiriks aktiivse tarbevaru plokki 4 lamam. Mäeeraldisel pindala on 47,80 ha ja selle teenindusmaa pindala on 117,98 ha.

Taotletava mäeeraldisel piiresse jäävast aktiivsest tarbevarust ei ole kogu hästilagunenud

turbakihid kaevandatav, kuna turbalasundi lamamini tuleb jätta korrastamiseks vajalik jääkturba kiht. Mäeeraldisel on soodsad tingimused ala taastuvaks sooks moodustamiseks, mille tarbeks jäetakse mäeeraldise põhja 20 cm paksune jääkkiht.

Mäeeraldisest (Orgita turbatootmisala) 10 km raadiusesse jääb 2 must-toonekure elupaika (KLO9128722; KLO9128724) ja 1 km raadiusesse Natura 2000 elupaigatüüp 7230.

Mäeeraldise 500 m laiusel puhvril on inventeeritud järgmised liigid ja Natura elupaigatüübid: harivesilik (II), herilaseviu (III), kõdu-koralljuur (II), kahkjaspunane sõrmkäpp (III), kollakas sõrmkäpp (III), 6430, 6530* ja 7230.

Mäeeraldise teenindusmaa piirides kultuurimälestisi ei ole, kuid juhuslike leidude korral tuleb teavitada kohe Muinsuskaitseametit.

Keskkonnaamet kontrollis taotleja esitatud taotlusmaterjale vastavust maapõueseaduses (edaspidi MaaPS), keskkonnaseadustiku üldosa seaduses (edaspidi KeÜS), keskkonnaministri 23.10.2019 määruses nr 56 „Keskkonnaloa taotlusele esitatavad täpsustavad nõuded ja loa andmise kord ning keskkonnaloa taotluse ja loa andmekooseis” sätestatud nõutele ning pidas andmeid piisavaks taotluse menetlemiseks.

Riigilõiv 500 EUR on tasutud maavara loa muutmise eest 22.03.2024. Kuna taotletakse nii maapõue kui ka veeosa loa muutmist, siis makstakse riigilõiv mõlema valdkonna eest ja rakendub muutmise koefitsent 0,5 ning kuna on rohkem kui üks valdkond korraga, siis ka koefitsent 0,8. Rakendatakse esmataotluse esitamise hetkel kehtinud riigilõivusid. Lõplik summa on vastavalt $(1000+520)*0,5*0,8 = 608$ eurot. Seega puuduv summa $608 - 500 = 108$ eurot tasuti 18.07.2024.

Kaevandamisloa muutmistaotlust on kontrollinud maavarade registri vastutav töötaja (Maa- ja Ruumiamet, endine Maa-amet 24.04.2024 kiri nr 9-3/24/5209-2 ja 27.06.2024 kiri nr 9-3/24/5209-4).

2.2. Keskkonnaloa taotluse ning otsuse eelnõu avalikustamine ning menetlusosaliste teavitamine

Keskkonnaamet kontrollis keskkonnaloa taotluse vastavust keskkonnaseadustiku üldosa seadusele maapõueseadusele, veeseadusele (edaspidi VeeS) ja keskkonnaministri 28.10.2019 vastu võetud määruse nr 56 „Keskkonnaloa taotlusele esitatavad täpsustavad nõuded ja loa andmise kord ning keskkonnaloa taotluse ja loa andmekooseis“ nõuetele. Keskkonnaamet küsis taotluse kohta lisateavet 26.04.2024, milles paluti täiendada seletuskirja ning graafilisi lisasid. Täiendatud keskkonnaloa muutmise taotlus esitati 26.06.2024 ning riigilõivu juurdemakse 19.07.2024. Keskkonnaamet pidas esitatud materjale piisavaks ja võttis keskkonnaloa muutmise taotluse 22.07.2024menetlusse (registreeritud KOTKAS-s kirja nr DM-127907-8 all).

KeÜS § 44 kohaselt vaadatakse keskkonnaloa taotlus läbi avatud menetluses, välja arvatud seadusega sätestatud juhul. KeÜS § 59 lg 4 kohaselt vaadatakse keskkonnaloa muutmise

taotluse läbi keskkonnaloa andmiseks sätestatud korras va loa omaja andmete muutmisel või § 59 lg 5 sätestatud juhtudel kui muutmine ei mõjuta keskkonnariski suurust, keskkonnaloa muutmisel ei toimu keskkonnamõju hindamist ning puudub muu oluline avalik huvi avatud menetluse läbiviimiseks või keskkonnaohu vältimiseks.

Tegemist on keskkonnaloa muutmisega, mis võib mõjutada keskkonnariski suurust. Lähtudes eeltoodust kohaldatakse keskkonnaloa muutmise menetlusele avatud menetluse sätteid.

KeÜS § 47 lõike 2 kohaselt avaldatakse keskkonnaloa taotluse menetlusse võtmise kohta teade väljaandes Ametlikud Teadaanded ja kohalikus või maakondlikus ajalehes. Teate võib jätta kohalikus või maakondlikus ajalehes avaldamata, kui kavandatud tegevusega kaasnev keskkonnahäiring või keskkonnarisk on nii väike, et selle vastu puudub piisav avalik huvi.

Keskkonnaamet jättis keskkonnaloa muutmise taotluse menetlusse võtmise teate avalikustamata kohalikus või maakondlikus ajalehes, kuna kavandatav tegevus on väikese mõjuga ja sellega kaasnev keskkonnahäiring või keskkonnarisk on väike ning kavandatud tegevuse vastu puudub piisav avalik huvi.

Keskkonnaloa muutmise taotlus on 22.07.2024 avalikustatud ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded. Keskkonnaamet teavitas 22.07.2024 kirjaga nr DM-127907-9 keskkonnaloa muutmise taotluse esitamisest ja avatud menetluse algatamisest KeÜS § 46 lõike 1 punktides 1 ja 2 nimetatud isikuid.

Kuni loa andmise või andmisest keeldumise otsuse tegemiseni on igaühel õigus esitada taotluse kohta ettepanekuid ja vastuväiteid. Avalikustamise käigus ettepanekuid ei laekunud.

KeÜS § 49 lg 6 kohaselt saatis Keskkonnaamet 22.07.2024 kirjaga nr DM-127907-10 ERA Valduse Aktsiaseltsi keskkonnaloa muutmise taotluse Märjamaa Vallavalitsusele arvamuse avaldamiseks. MaaPS § 49 lg 6 sätestab, et kaevandamisloa andja saadab kaevandamisloa taotluse arvamus saamiseks kavandatava kaevandamiskoha kohaliku omavalitsuse üksusele, kes esitab oma arvamuse kirjalikult kahe kuu jooksul taotluse saamisest arvates. Arvamuse esitamine ei piira kohaliku omavalitsuse üksuse õigust esitada edasise menetluse käigus täiendavaid seisukohti. HMS § 16 lg 2 sätestab, et kui teine haldusorgan ei ole arvamust määranud tähtajaks andnud ega tähtaega pikendanud, võib taotluse lahendada teise haldusorgani arvamusega. Märjamaa Vallavalitsus oma 27.08.2024 korralduses nr 189 nõustus keskkonnaloa nr Rapm-015 muutmisega tingimuslikult.

Muudetud keskkonnaloa eelnõu ja keskkonnaloa muutmise otsuse eelnõu saadeti 19.12.2025 kirjaga nr DM-127907-29 tutvumiseks ning arvamuse avaldamiseks. Loa omajal ja kohalikul omavalitsusel ei olnud ettepanekuid/arvamusi.

Maa- ja Ruumiamet teavitas 29.12.2025 kirjaga nr 7-1/25/18835-2, et on tutvunud Orgita turbatootmisala keskkonnaloa nr Rapm-015 muutmise korralduse ja loa eelnõuga ning nõustub korralduses ja eelnõudes tooduga.

Eestimaa Looduse Fond SA väitis 12.01.2026 kirjas nr 4, et loa pikendamise aluseks olevas KMH eelhindangus puudub plaanitud turba kaevandamisega seotud kliimamõju hinnang, sh hinnang, kas loa 30-aastane pikendamine on kooskõlas Eesti kliimaeesmärkidega.

Keskkonnaamet avalikustas KeÜS § 47 lg 6 alusel 19.12.2025 teate keskkonnaloa muutmise eelnõu ja keskkonnaloa muutmise korralduse eelnõu valmimisest ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded. Avalikustamisest tulenevaid vastuväiteid keskkonnaloa eelnõu osas ei laekunud.

Keskkonnaamet teeb muudetud keskkonnaloa teatavaks tulenevalt KeÜS § 58 lg-st 3 teate avaldamisega väljaandes Ametlikud Teadaanded.

3. KAALUTLUSED

3.1. Keskkonnamõju hindamise vajalikkuse üle otsustamine

Keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse (edaspidi KeHJS) § 3 lg 1 p 1 kohaselt hinnatakse keskkonnamõju, kui taotletakse tegevusluba või selle muutmist ning tegevusloa taotlemise või muutmise põhjuseks olev kavandatav tegevus toob eeldatavalt kaasa olulise keskkonnamõju.

KeHJS § 11 lg 2 kohaselt vaatab otsustaja tegevusloa taotluse läbi ning teeb otsuse keskkonnamõju hindamise (edaspidi KMH) algatamise või algatamata jätmise kohta KeHJS § 6 lõikes 2 nimetatud valdkondade tegevuse ja KeHJS § 6 lg 2¹ viidatud tegevuse korral õigusaktis sätestatud tegevusloa taotluse menetlemise aja jooksul, kuid hiljemalt 90. päeval pärast KeHJS § 6¹ lg 1 loetletud teabe saamist. KeHJS § 9 lg 1 kohaselt on otsustaja tegevusloa andja, MaaPS § 48 kohaselt annab kaevandamiseks keskkonnaloa Keskkonnaamet. Seega on Keskkonnaamet otsustajaks KeHJS tähenduses.

KeHJS § 6 lg 2¹ on sätestatud kui käesoleva paragrahvi lõike 1 punktides 1–34¹ nimetatud tegevust või käitist muudetakse või ehitist laiendatakse, peab otsustaja andma eelhindangu selle kohta, kas kavandataval tegevusel on oluline keskkonnamõju.

Antud juhul liigitub olemasoleva loa tähtaja muutmine ehk pikendamine „tegevuse või käitise muutmise” alla.

KeHJS § 11 lg 2³ järgi KMH vajalikkus otsustatakse, lähtudes eelhindangust ja asjaomase asutuse seisukohast KeHJS § 11 lg 4 kohaselt, kui kavandatava tegevuse KMH algatamise või algatamata jätmise otsus tehakse KeHJS § 6 lg 2 või 2¹ alusel, lisatakse otsusele eelhindang.

KeHJS § 6¹ lõike 3 kohaselt annab Keskkonnaamet eelhindangu arendaja esitatud ja muu asjakohase teabe alusel ning lähtudes kavandatavast tegevusest, selle asukohast ja eeldatavast keskkonnamõjust. Eelhindangu sisu täpsustatud nõuded on KeHJS § 6¹ lõike 5 alusel kehtestatud keskkonnaministri 16.08.2017 määrusega nr 31 „Eelhindangu sisu täpsustatud nõuded“ (määrus nr 31).

Keskkonnaamet jättis Orgita maardla Orgita turbatootmisala keskkonnaloo nr Rapm-015 muutmise taotlusele keskkonnamõju hindamise algatamata 28.08.2025 kirjaga nr DM-127907-28.

Keskkonnaameti hinnangul puudub kavandatav tegevusel oluline keskkonnamõju, mistõttu KMH algatamine ei ole vajalik alljärgnevatel põhjustel:

1. On välistatud, et tegevus avaldab ebasoodsat mõju Natura 2000 võrgustikku aladele. Kavandataval tegevusel puudub oluline negatiivne mõju kaitstavatele loodusobjektidele.
2. Kavandatava tegevusega ei kaasne olulist keskkonnamõju veele ega välisõhule, samuti ei ületata piirmäärasid müra ja õhusaastatuse osas. Olulist mõju vibratsioonile osas ei kaasne. Tegevusega ei kaasne koosmõju teiste tegevustega.
3. Orgita turbatootmisalal on tegutsetud juba üle 15 aasta ning nüüdseks on kogu mäeerandis kaetud toimiva kuivendusvõrgustikuga. Eesvoolude vee kvaliteeti ei mõjutata oluliselt, kuna sire andmetel vastab välja juhitud kuivendusvesi kehtestatud keskkonnaloo saasteainete piirväärtustele.
4. Kavandatava tegevusega ei kaasne mõju inimeste tervisele, heaolule ja varale, samuti avariiolekordi või suurõnnetusi.
5. Tööde tegemisel keskkonnakaitsenõuetele vastavalt on avariiolekordade esinemine vähetõenäoline.
6. Kavandataval tegevusel puudub oluline kumulatiivne ja piiriülene mõju.

3.2. Kaalutlused keskkonnaloo muutmisel

Korralduse otsustava osa punktiga 1.1 muudetav keskkonnaloo nr Rapm-015 annab selle omanikule õiguse alljärgneva:

- maavara kaevandamiseks - vee erikasutuseks.

KeÜS § 41 lg 4 sätestab, et kui tegevused on omavahel ruumiliselt või tehnoloogiliselt seotud, antakse nendeks tegevusteks üks keskkonnaloo.

3.2.1. Maavara kaevandamine

Käesolevaga muudetakse ERA Valduse Aktsiaseltsile antud Orgita turbatootmisala keskkonnaloo nr Rapm-015. Orgita turbatootmisala keskkonnaloo pikendatakse 30 aasta võrra.

Keskkonnaloo nr Rapm-015 alusel (loob kehtiv 19.11.2020 - 06.04.2025 ning pikendatud menetlemise ajaks 1 aasta) kaevandab ERA Valduse Aktsiaselts Orgita maardlal Orgita turbatootmisala mäeerandis, mille taotletav pindala on 47,80 ha ning teenindusmaa pindala on 117,98 ha vähe- ja hästilagunenud turvast maavara plokkides 3 aT ja 4 aT maksimaalse aastase kaevandamise mahuga 4 tuhat t.

Taotletava maavara kasutusotstarbeks on aiandus. Kaevandatud maa kasutamise otstarve on taastuv soo, osaline metsastamine.

Maakatastriseaduse § 182 lg 4 sätestab, et katastriüksusele, millele on välja antud maavara kaevandamise luba, määratakse kaevandamisloast tulenev mäetööstusmaa või turbatööstusmaa sihtotstarve.

Nõuded maavara kaevandamisele

Loa andja kandis keskkonnaloa kõrvaltingimuste tabelisse kõik pikendatava keskkonnaloa nr Rapm-015 kõrvaltingimused. Keskkonnaloa muutmise taotlusele koostatud keskkonnamõju hindamise algatamata jätmise otsuses jõudis Keskkonnaamet järeldusele, et ei sea juba keskkonnaloas olevatele kõrvaltingimustele lisaks uusi leevendavaid keskkonnameetmeid.

3.2.2. Vee erikasutus

3.2.2.1. Lubatav tegevus

Korralduse otsustava osa punkt 1.1.2 annab õiguse turbatööstusmaalt sademevee suublasse juhtimiseks (VeeS § 187 p 6).

3.2.2.2. Nõuded sademevee juhtimiseks suublasse

VeeS § 2 lg 2 koostoimes keskkonnaseadustiku üldosa seaduse § 41 lg 1 p 1 on vee erikasutuse aluseks keskkonnaluba. Veeluba on kohustuslik, kui juhitakse sademevett suublasse jäätmekäitlusmaalt, tööstuse territooriumilt, sadamaehitiste maalt, turbatööstusmaalt ja muudest kohtadest, kus on saastatuse risk või oht veekogu seisundile (VeeS § 187 p 6). Ettevõtte juhib turbatööstusmaalt sademevett suublasse Rapla maakonnas Märjamaa vallas Rassiotsa külas Turbatootmise kinnistult (registriosa nr 352137, katastritunnus50403:001:0151).

Taotluse kohaselt suunatakse Orgita turbatootmisala valgala vesi, kuivenduskraavidesse, mis suunavad vett kagus asuvasse Orgita kraavi (EELIS kood VEE1800025). Orgita turbatootmisala väljalasust 1 (väljalaskme kood RA005, X: 6530140 ja Y: 530246) lubatakse loaga Orgita kraavi juhtida kuni 86 300 m³ vett kvartalis (345 200 m³ aastas). Orgita kraav suubub ca 847 m pärast Mõisamaa oja (EELIS kood VEE1111600), mis suubub ca 4 km pärast Vigala jõkke (EELIS kood VEE1110400).

Kõige ülemiseks põhjaveekihtiks on vaadeldaval alal soosetete veekiht, mille veetase on drenidega kuivendatud alal keskmiselt 0,5 m maapinnast. Veekiht on vabapinnaline ja toitub peamiselt sademetest. Turba filtratsioonikoefitsient on 1,7 - 4,7 m/ööp (Klimenko jt, 1995). Vesi on happeline, madala mineralisatsiooniga. Iseloomulike omaduste (pruunikas värvus, spetsiifiline lõhn ja maitse) tõttu ei kasutata soosetete vett joogi- või tarbeveena.

VeeS § 130 lg 2 (jõustus 01.10.2019) alusel kehtestatud keskkonnaministri 08.11.2019 määruse nr 61 „Nõuded reovee puhastamise ning heit-, sademe-, kaevandus-, karjääri- ja jahutusvee suublasse juhtimise kohta, nõuetele vastavuse hindamise meetmed ning saasteainesisalduse piirväärtused“ (edaspidi määrus nr 61) § 7 lg 7 kohaselt on sademeveele kohustuslik loaga määrata vähemalt heljumi- ja naftasaaduste sisalduse ning biokeemilise hapnikutarbe piirväärtused koos vastava seirekohustusega. Muud määruse nr 61 lisas 1 nimetatud

saastenäitajate piirväärtused ja seirenõuded määratakse loas sademevee päritolu ja riskihinnangu põhjal. Turbakaevandusest ärajuhitavale sademeveele on kohustuslik loaga määrata lisaks § 7 lõikes 7 nimetatule ka üldläämmastiku ja üldfosfori sisalduse piirväärtused koos vastava seirekohustusega.

Suublasse juhitav sademevesi peab vastama määruse nr 61 lisas 1 toodud piirväärtustele (VeeS § 129 lg 4). Sademeveekanaliseerimisest tohib sademeveelaskme kaudu suublasse juhtida sademevett, mille saastenäitajad ei ületa määruse nr 61 lisas 1 sätestatud piirväärtusi, mis kehtivad reoveekogumisala kohta, mille koormus on 2000–9999 inimekvivalenti (edaspidi ie), välja arvatud heljumisisaldus, mis ei tohi ületada 40 mg/l ja naftasaaduste sisaldus, mis ei tohi ületada 5 mg/l (määrus nr 61 § 7 lg 1).

Määruse nr 61 kohaselt kohalduvad turbakaevandusest ärajuhitavale sademeveele § 7 lg 1 nimetatud piirväärtused (BHT7 – 15 mg/l, Püld – 1 mg/l, Nüld – 45 mg/l).

Kavandatavaks tegevuseks on jätkata Orgita turbatootmisalal olemasoleva kuivendusvõrgustiku kasutamist ja hooldamist. Tootmisalalt ärajuhitava kuivendusvee kogust ei suurendata ja plaanis ei ole ka eesvoolude süvendamist. Kuna Orgita turbatootmisala kuivendamine on toimunud juba pikka aega, siis on kuivendamise mõju eesvoolu veerežiimile ja -kvaliteedile juba täielikult välja kujunenud. Seetõttu omab juba kasutuses oleva turbatootmisala edasine kuivendamine oluliselt väiksemat mõju kui uue ala kuivendamine samas ulatuses omaks.

Leevendusmeetmetena on toodud järgnevad meetmed:

- Täiendavaid leevendusmeetmeid keskkonnaloale ei seata.

Vee erikasutaja peab tagama vee juhtimisel suublasse loaga seatud piirmääradele vastavuse. Veeproovide mittevastavuse korral tuleb loa omajal kasutusele võtta asjakohased meetmed, tagamaks sademevee vastavuse loas kehtestatud piirmääradeni. Reostusnäitajate seire tulemuste mittevastavusel loas kehtestatud piirmääradele on loa andjal õigus esitada loa saajale rangemad nõuded ja/või täiendavad tingimused.

3.2.2.3. Proovivõtu- ja analüüsinõuded

Kui hinnatakse sademevee saasteainete sisaldust, määratakse suublasse juhitava kasutatud vee proovivõtu sagedus loaga (määrus nr 61 § 16 lg 1).

Proovivõtu sagedus ja koht sademevee korral saastenäitajate määramiseks täpsustatakse loas. Sademevee proove tuleb võtta vähemalt üks kord aastas, kuid loa andja ei tohi loaga määrata proovivõtu sageduseks rohkem kui üks kord kvartalis. Loa omaja võib vajaduse korral võtta proove sagedamini, kui on loaga nõutud, ja arvestada kvartali jooksul võetud proovide keskmist tulemust (määrus nr 61 § 16 lg 5). Kuivendusvee väljalaskmete proovi võtmise sageduseks määratakse üks kord poolaastas, kui on turbatootmise aktiivne periood (II ja III kvartal).

Esinduslikke proove peab olema võimalik võtta suublasse juhitavast sademeveest (määrus nr 61 § 14 lg 2).

Proovi võtmisel tuleb tagada proovi esinduslikkus ning proovi võtmine peab vastama VeeS § 236 lg 7 alusel kehtestatud proovivõtumeetoditele (määrus nr 61 § 14 lg 6).

Sademeveeproov tuleb võtta vooluhulgaga proportsionaalse või ajas keskmistatud proovina (määrus nr 61 § 14 lg 8). Loa omaja võetav sademevee omaseire proov võib olla punktproov, kui see on võetud 30 minuti jooksul pärast sademevee äravoolu algust (määruse nr 61 § 14 lg 9).

Keskkonnaloaga nõutav omaseire kuulub veeuuringu alla. Veeuuring VeeS tähenduses on vee, vee-elustiku, veekogu põhjasette, pinnase ja reoveesette ning naftasaaduste ja muude saastavate ainete proovi võtmine ja analüüsimine veeseisundi hindamise, saastatuse kindlakstegemise, veeloa taotluse ja selle lisade kontrollimise, veeloa omaja üle tehtava kontrollseire, keskkonnatasu arvutamise ning veeloga nõutava omaseire eesmärgil (VeeS § 236 lg 2).

Kui proove võetakse veeuuringu või joogiveeuuringu käigus, peab proovivõtja olema atesteeritud vastavas valdkonnas käesoleva paragrahvi lõike 5 alusel kehtestatud korra kohaselt, kasutama veeuuringu või joogiveeuuringu eesmärgiga sobivaid mõõte- ja proovivõtuvahendeid ning järgima asjakohast mõõtemetoodikat (VeeS § 243 lg 1). Atesteerimisele kuuluvad proovivõtuvaldkonnad määrab ning proovivõtjale esitatavad nõuded, õppeprogrammi, atesteerimise korra, atesteerimistunnistuse vormi ja atesteerimiskomisjoni töökorra kehtestab valdkonna eest vastutav minister määrusega „Atesteerimisele kuuluvad proovivõtuvaldkonnad, proovivõtjale esitatavad nõuded, õppeprogramm, atesteerimise kord, atesteerimistunnistuse vorm ja atesteerimiskomisjoni töökord“ (VeeS § 243 lg 5). Sademevee valdkond ei ole nimetatud määruses välja toodud. Valdkonnas, milles proovivõtjaid ei atesteerita, peab proovivõtja proovivõtul järgima asjaomase proovivõtuvaldkonna tunnustatud meetodit ja tagama, et saadud tulemuste jälgitavus on tõendatud (VeeS § 243 lg 2).

Sademevee seirearuanded tuleb esitada KOTKAS-s.

Kui seire tulemusel või muul viisil selgub, et keskkonnaloaga lubatud tegevusega kaasneb keskkonnoaht või oluline keskkonnahäiring, võib Keskkonnaamet KeÜS § 59 lg 1 p 2 alusel algetada keskkonnaloa muutmise menetluse, et seada täiendavaid tingimusi või piiranguid. Täiendavalt on Keskkonnaametil KeÜS § 62 lg 2 p 2 alusel õigus keskkonnaluba kehtetuks tunnistada juhul, kui loa omaja ei täida loaga või õigusaktiga sätestatud nõudeid.

3.2.2.4. Kaalutlus veemajanduskava rakendamiseks

Orgita turbatootmisala kuivendusveed juhitakse tootmisala lõunaosast ühe väljalaskmega (RA005) Orgita kraav (EELIS kood VEE1800025), mis suubub ca 847 m pärast Mõisamaa oja (EELIS kood VEE1111600), mis suubub ca 4 km pärast Vigala jõkke (EELIS kood VEE1110400).

Vigala jõel on moodustatud keskkonnaministri 16.04.2020 määruse nr 19 " Pinnaveekogumite nimekiri, pinnaveekogumite ja territoriaalmere seisundiklasside määramise kord, pinnaveekogumite ökoloogiliste seisundiklasside kvaliteedinäitajate väärtused ja pinnaveekogumiga hõlmamata veekogude kvaliteedinäitajate väärtused" (edaspidi *määrus nr 19*) lisas 1 kolm vooluveekogumit: Vigala lähtest Kuusiku jõeni (Vigala_1), Vigala Kuusiku

jõest Velise jõeni (Vigala_2) ja Vigala Velise jõest suudmeni (Vigala_3). Orgita turbatootmisala kuivendusveed juhitakse Vigala_2 vooluveekogumisse. Keskkonnaministri 07.10.2022 käskkirjaga nr 357 „Veemajanduskavad ja meetmeprogramm lisadega“ (2022-2027, <https://kliimaministeerium.ee/veemajanduskavad-2022-2027>) on kinnitatud Lääne-Eesti vesikonna veemajanduskava 2022-2027 (edaspidi *VMK*). VMK kohaselt on Vigala_2 vooluveekogumi seisund hinnatud kesiseks. Veemajanduskomisjonile esitatud seletuskirja lisatabel Eesti pinnaveekogumite seisundi 2024. a vahetunnangu kohta „Eesti veekogumite koondseisundi, ökoloogilise seisundi või ökoloogilise potentsiaali ja keemilise seisundi 2024.a. ajakohastatud hinnang“ kohaselt oli Vigala_2 (1110400_2) koondseisund 2024. aastal kesine (<https://keskkonnaportaal.ee/et/teemad/vesi/pinnavesi/pinnaveekogumite-seisundiinfo>). Ökoloogiline seisundi mitteamise seisundi põhjuseks on paisud. OÜ Eesti Keskkonnauuringute Keskuse poolt tehtud veeanalüüside põhjal vastas 2013. a. jõe vesi Vigala_2 veekogumis füüsikalise-keemiliste näitajate põhjal seisundiklassile väga hea.

Orgita kraavil ja Mõisamaa ojal ei ole moodustatud vooluveekogumeid.

VeeS § 31 punkti 2 kohaselt tuleb vältida veeökosüsteemide, nendest sõltuvate maismaaökosüsteemide ja märgalade seisundi halvenemist ning parandada nende seisundit. VeeS § 32 lõike 1 kohaselt on pinnavee kaitse eesmärk pinnaveekogumite, sealhulgas tehiseveekogumite, tugevasti muudetud veekogumite ning pinnaveekogumiga hõlmamata veekogude, sealhulgas territoriaalmere, vähemalt hea seisund. VeeS § 129 lõike 5 ja määruse nr 61 § 10 lõike 1 kohaselt määratakse suubla seire keskkonnaloas.

Ettevõtte on teostanud Orgita kuivendusvee väljalaskme omaseiret. Seire andmete põhjal (2021-2025) vastab kuivendusvee väljalask keskkonnaloas kehtestatud saasteainete piirväärtustele. Arvestades, et turbatootmisaladelt suublasse juhitava vee reostusnäitajad on siiani vastanud kehtestatud nõuetele, siis on Keskkonnaamet seisukohal, et turbatootmisalade sademevesi Orgita peakraavi, Mõisamaa oja ning sellega seotud veekogumi „Vigala Kuusiku jõest Velise jõeni“ seisundit oluliselt ei mõjuta.

Juhul kui seire tulemuste põhjal selgub, et väljajuhitav kuivendusvesi ei vasta keskkonnaloa nõuetele või sademevee juhtimisega turbatööstusmaalt halveneb Vigala jõe seisund on loa andjal õigus nõuda täiendavate meetmete kasutusele võtmist (rajada lisaks settebasseinid), rangemate nõuete määramist ja suubla seire tingimuste muutmist. VeeS § 33 lõige 3 kohaselt tuleb pinnaveekogumiga hõlmamata veekogudes vältida prioriteetsete ainete, prioriteetsete ohtlike ainete, teatavate muude saasteainete ja vesikonnaspetsiifiliste saasteainete piirväärtuste ületamist ning vee kasutamiseks ja elustiku kaitseks vajalike kvaliteedinäitajate halvenemist. Seega kui peaks täiendavate uuringute või seire käigus selguma, et sademevee juhtimisega turbatööstusmaalt halveneb Orgita kraavi või Mõisamaa oja seisund on loa andjal õigus nõuda täiendavate meetmete kasutusele võtmist (rajada lisaks settebasseinid) ja suubla seire tingimuste seadmist.

3.2.2.5. Keskkonnatasu rakendamine

Keskkonnatasude seaduse (edaspidi KeTS) § 31 lg 1 alusel on keskkonnatasu arvutamise kohustus loodusvara kasutajal, saasteainete veekogusse, põhjavette või pinnasesse heitjal.

Saasteainete heitmisel veekogusse, põhjavette või pinnasesse rakendatakse KeTS § 17. Arvutustes tuleb lähtuda KeTS § 32 lg 6, mille kohaselt saastetasu arvutatakse mõõdetud või arvutatud saasteainete koguste järgi. Saastetasu arvutamisel võetakse aluseks suublasse juhitud saasteainete kogus, mis saadakse läbi kvartaalse tegeliku sademevee voolhulga ja suublasse juhitud saasteainete kontsentratsiooni korrutise.

Isik esitab andmed suublasse juhitava vee kohta deklaratiivselt (KeTS § 33³ lg 1). Keskkonnatasu deklaratsioon esitatakse hiljemalt aruandekvartalile järgneva kuu 17. kuupäevaks keskkonnaotsuste infosüsteemis KOTKAS. Keskkonnatasu arvutus tuleb esitada ka juhul, kui reaalsed keskkonnakasutust pole toimunud.

Saastetasu ei nõuta, kui KeTS § 17 lõikes 1 nimetatud aineid ja ühendeid heidetakse veekogusse, põhjavette või pinnasesse sademeveega sademeveekanalisatsiooni kaudu ning see vesi vastab veeseaduse alusel KeTS § 17 lõike 1 punktides 1–7 ja 9 nimetatud ainete ja ühendite osas kehtestatud keskmistele piirväärtustele.

KeTS § 32 lg 6² kohaselt juhul, kui keskkonnaloas on sätestatud kohustus korraldada suublasse juhitud vees sisalduvate saasteainete seiret harvemini kui üks kord kvartalis, arvutatakse saastetasu selle aruandekvartali kohta, mil seiret ei teostata, viimaste saastetasu arvutamise aluseks olnud seiretulemuste alusel.

3.3. Täiendavad kaalutlused keskkonnaloa muutmisel

MaaPS § 1 lõike 3 kohaselt kohaldatakse kaevandamisloa andmise ja muutmise menetlusele HMS avatud menetluse sätteid, arvestades MaaPS erisusi. MaaPS § 1 lõike 4 järgi kohaldatakse maavara kaevandamise keskkonnaloa andmise ja muutmise menetlusele KeÜS 5. peatükki, arvestades MaaPS-i erisusi.

MaaPS § 48 kohaselt annab kaevandamise keskkonnaloa Keskkonnaamet.

MaaPS § 49 lõike 1 kohaselt esitab taotleja kaevandamise keskkonnaloa saamiseks loa andjale taotluse.

MaaPS § 66 lõike 2 punkti 2 kohaselt võib muuta kaevandamisluba, kui loa omaja taotleb kaevandamisloa kehtivusaja pikendamist. MaaPS § 67 lõike 1 kohaselt, kui kaevandamisloa kehtivusaja jooksul ei ole kaevandatavat maavara mäeeraldise piires täielikult ammendatud või kaevandatud maa ei ole korrastatud, pikendab kaevandamisloa andja loa omaja taotluse alusel loa kehtivust aja võrra, mis on vajalik maavara ammendamiseks. Turba kaevandamise lubade kehtivust võib pikendada 30 aasta kaupa kuni kaevandatava maavara ammendumiseni.

Käesoleval juhul taotletakse loa kehtivusaja pikendamist 30 aasta võrra.

Turba kaevandamiseks on lubatud kaevandamisluba anda üksnes kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaalade nimekirja või kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekirja kantud alale

või maardlale. Kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekirja kantakse turbamaardla või selle osa või muu turbaala, mis on inimtegevusest mõjutatud ja mis ei oma eeldatavalt olulist looduskaitseväärtust. Orgita turbatootmisala on kantud keskkonnaministri 27.12.2016 määruse nr 87 „Kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaalade ning kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekiri“ §-s 2 nimetatud kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekirja. Kuna kaevandamiseks sobivad turbaalad tuleb ammendumisel korrastada, on otstarbekas Orgita turbatootmisala kaevandamisega jätkata ja keskkonnaloa pikendamine 30 aasta võrra on põhjendatud, vältimaks uute alade avamise vajadust ning lootes, et 30 aasta pärast saab ala korrastada.

Jääkvaru arvestus on vormistatud Orgita turbamaardla Orgita turbatootmisala jääkvaru uuringu aruandena (varu seisuga 30.06.2023), Töö nr 23/4431.

KeÜS § 41 lõike 4 alusel antakse üks keskkonnaluba, kui tegevused on omavahel ruumiliselt või tehnoloogiliselt seotud. ERA Valduse Aktsiaselts soovib vee erikasutuse keskkonnaloa liita maavara kaevandamiseks antud keskkonnaloaga, kuivõrd tegevused on omavahel ruumiliselt ja tehnoloogiliselt seotud.

MaaPS § 49 lõike 6 kohaselt saadab keskkonnaloa andja kaevandamise keskkonnaloa taotluse arvamuse saamiseks kavandatava kaevandamiskoha kohaliku omavalitsuse üksusele, kes esitab oma arvamuse kirjalikult kahe kuu jooksul taotluse saamisest arvates. Kooskõlas MaaPS § 49 lõikega 6 edastas Keskkonnaamet Orgita turbatootmisala keskkonnaloa nr Rapm-015 muutmise taotluse 22.07.2024 kirjaga nr DM-127907-10 Märjamaa Vallavalitsusele arvamuse avaldamiseks, tähtajaga 22.09.2024. Märjamaa Vallavalitsus esitas 27.08.2024 otsuse nr 189 (registreeritud KOTKAS-s 30.08.2024 nr DM-127907-15), millega nõustuti tingimuslikult loa muutmise taotlusega.

MaaPS § 50 lõike 6 kohaselt tuleb taotlusele lisada kaevandamisjäätmekava, kui kaevandamise käigus tekib kaevandamisjäätmekava, mida ladustatakse mäeeraldise teenindusmaal, mis ei ole jäätmehoidla jäätmeseaduse § 35² tähenduses. MaaPS § 50 lõike 3 kohaselt peab taotluse seletuskiri sisaldama andmeid kaevandamise käigus tekkivate kaevandamisjäätmekavade kohta. Orgita turbatootmisala keskkonnaloa nr Rapm-015 muutmise taotluse seletuskirja kohaselt kaevandamisjäätmekava ei teki. Turba tootmisel lasundist välja tulevad kändud korjatakse kokku, kuivatatakse maksimaalselt 3 aastat ja realiseeritakse töötlemata küttepuiduna või kasutatakse olemasoleva taristu hooldamiseks või uue taristu rajamiseks. Sugekihti kasutatakse olemasoleva taristu hooldamiseks.

Eelnevale tuginedes ei ole antavale keskkonnaloale jäätmekavade eriosa lisamine vajalik. Juhul kui tegevuse käigus selgub, et kaevandamisjäätmekava siiski tekib, on kohustus ka kaevandamise jäätmekava esitada ning taotleja keskkonnaloale juurde jäätmekavade eriosa.

Orgita turbamaardla piires asuv Orgita turbatootmisala on suures osas välja töötatud. Rajatud on kuivenduskraavid ja väljaveoteed.

KeÜS § 42 lõike 1 punkti 5 kohaselt peab keskkonnaloa taotluses märkima kavandatava

tegevuse eesmärgi ja põhjenduse. Kavandatava tegevuse eesmärgiks on Orgita turbatootmisala turba kaevandamisega jätkamine. Seletuskirjas on toodud, et ERA Valduse Aktsiaselts on turba tootmisega tegelev ettevõtte, kes kaevandab aiandusturvast Orgita turbamaardlas Orgita turbatootmisalal (keskkonnaloa nr Rapm-015). Olemasoleva keskkonnaloa kehtivusaja jooksul ei ole maavara võimalik ammendada, millest tulenevalt soovib taotleja pikendada olemasoleva loa kehtivusaega 30 aastaks.

Käesolevaga taotleb ettevõtte Orgita turbatootmisalal maavara kaevandamise luba 30 aastaks, et varustada ettevõtet majandustegevuses vajaliku materjaliga. Varu hakatakse kasutama aianduses kasutatavate turbatoodete tootmiseks.

Orgita maardlas on turvast kaevandatud pikaajaliselt ning võimalikud turbatootmisega kaasnevad mõjud on üldjoontes avaldunud. Taotletava mäeeraldise puhul on tegemist pikaajaliselt töös olnud tootmisalaga, mille tõttu on selles piirkonnas taristu tootmiseks juba rajatud, kooritud sugekiht ning rajatud kuivendusvõrk.

3.4. Loa muutmisest keeldumise aluste väljaselgitamine

Loa andja kohustus on selgitada välja kõik asjaolud, millel on otsuse tegemisel määrav tähtsus.

Menetluse käigus kogutud andmestiku põhjal on vajalik välja selgitada, kas konkreetse loa taotluse puhul esineb hetkel kehtiva MaaPS §-s 55 sätestatud loa andmisest keeldumise aluseid.

MaaPS § 55 lõike 2 punktides 1-9 ja lõike 3 punktides 2-3 toodud asjaolusid Orgita turbatootmisala mäeeraldise, selle teenindusmaa või nende asukohaga seoses ei esine, seega ei ole nimetatud punkte keeldumise alusena asjakohane käsitleda.

MaaPS § 55 lõike 2 punkt 10 sätestab, et keskkonnaloa andmisest keeldutakse, kui kaevandamine on vastuolus riigi huviga. Turba kaevandamisega kaasnevad märkimisväärsed keskkonnanahäiringud, mille vältimist tuleb MaaPS § 55 lõike 2 punkti 10 rakendamisel käsitleda riigi huvina. Selliseid häiringuid võib lubada üksnes tingimusel, et need on proportsionaalsed võrreldes kasuga, mida kaevandamisest saadakse. KeÜS § 52 lõike 1 punktist 7 tuleneva keeldumise aluse puhul ei tule hinnata ainult seda, kas kaevandataval turbal on kasutusostarve, vaid ka seda, kas loodusvara kasutus pole ilmselt raiskav. Turba kaevandamisel ei kasutata turvast üksnes loodusvarana, vaid mõjutatakse ökosüsteemi tervikuna. Looduslikus seisundis raba pakub peale turbaga varustamise muid olulisi looduse hüvesid (n-ö ökosüsteemide teenuseid), nt puhta vee säilitamine ja süsiniku sidumine.

Keskkonnakaitseloa andmisel või muutmisel (sh pikendamisel) turba kaevandamiseks kaalutakse, mis võiks olla hinnanguliselt taotletava tegevusega kaasneda võiv kahju ökosüsteemide teenustele ning kas kaevandamisest saadav eeldatav lisandväärtus kaevandatud turba kohta kaalub üles potentsiaalse kaevandamisega ökosüsteemidele tekitatava kahju.

Ökosüsteemide teenuste hindamiseks kasutati mudelit, mis on välja töötatud Tartu Ülikooli ja Eesti Maaülikooli 2023. aastal valminud Eesti maismaaökosüsteemide hüvede (ökosüsteemide

teenuste) sotsiaalmajandusliku väärtuste üleriigilisel hindamisel ja kaardistamisel tehnilises lõpparuandes toodud materjale kasutades mõningate kohandustega mõju hindamiseks turba kaevandamisele. Keskkonnaametile esitatud taotluse kohaselt kaevandatavat turvast ei plaanita kasutada ainult energeetikasektoris energia saamise eesmärgil. Seega liigitub antud juhul tegevus maakasutuse, maakasutuse muutuse ja metsanduse sektorisse (tuntud ka kui LULUCF sektorisse).

Keskkonnaamet hindas taotletava tegevusega kaasnevat ökosüsteemide teenustele kaasneda võivat kulu ning seda, mis on taotluse kohaselt kaevandatava maavara kaevandamisest saadav eeldatav lisandväärtus parimate teadmiste järgi seisuga 19.12.2025. Analüüsi tulemusena selgus, et mudelarvutuses seitsme standardiseeritud teenuse keskvväärtuses jäi taotletav turbatoomisala seisundiklassi nr 2,0, mille alusel liigitatakse see ökosüsteemiteenuste seisundiklassi „vilets“. Sellisel juhul rahaline kasu peab olema võrdväärne ökoloogilise kahjuga või seda ületama.

Ökosüsteemide teenuste rahaliseks väärtuseks taotletaval alal saadi 3 190 720 eurot. Taotluse kohaselt on kaevandatava hästilagunenud turba kogus 66,46 tuhat tonni ning kaevandatava vähelagunenud turba kogus 24,538 tuhat tonni. Suur osa Eestis kaevandatud turbast eksporditakse põllumajandussaaduste kasvatamiseks teistes riikides, ning seega üldist panust toidu julgeolekusse globaalselt on raske rahas väärtustada. Võttes aluseks Kliimaministeeriumis valmiva turba tootmise majandusanalüüsi andmed seisuga 04.09.2024, siis lisandväärtus Eestis tonni kaevandatud turba kohta võiks olla 46,4 eurot. Arvestades taotluses toodud kaevandatava turba koguseid, siis saadi tänaste hindade juures potentsiaalseks lisandväärtuseks kaevandamisel 4 222 307 eurot.

Keskkonnaameti hinnangul kaevandamisel saadav eeldatav lisandväärtus on suurem kui ökoloogiline kahju. Arvestades, et ala on juba kaevandamiseks avatud ning taotletavalt mäeeraldiselt on varasemalt juba kaevandatud ning ala kuulub seisundiklassi 2, siis kaalutluse tulemusel leiti, et loodusvara kasutus on otstarbekas ja säästlik ning sellest kaalutlusest lähtuvalt loa muutmiseks keeldumise alust ei esine.

MaaPS § 55 lõike 2 punkt 11 sätestab, et keskkonnaloa andmisest keeldutakse, kui kohaliku omavalitsuse üksus ei ole nõus keskkonnaloa andmisega. Märjamaa Vallavalitsus nõustus loa andmisega. Seega ei esine MaaPS § 55 lõike 2 punkti 11 kohast keeldumise alust.

MaaPS § 55 lõike 2 punkt 12 sätestab, et keskkonnaloa andmisest keeldutakse, kui taotletava keskkonnaloa alusel tehtavad tööd võivad oluliselt ebasoodsalt mõjutada kaitstavat loodusobjekti ja seda ebasoodsat mõju ei saa muul viisil vältida kui loa andmisest keeldumisega.

Keskkonnaameti 28.08.2025 kirjaga nr DM-127907-28 kinnitatud KMH eelhinnangu järeldus oli, et kavandatava tegevusega ei kaasne olulist keskkonnamõju. Seega ei esine MaaPS § 55 lõike 2 punkti 12 kohast keeldumise alust.

MaaPS § 55 lõike 3 punkt 1 sätestab, et kaevandamisloa andmisest võib keelduda, kui taotlejale on määratud rohkem kui üks karistus kaevandamisjäätmete käitlemise nõuete eiramise eest ja

selle andmed ei ole karistusregistrist kustutatud. Keeldumise alus on kontrollitud menetluse käigus. ERA Valduse Aktsiaselts ei ole seisuga 19.12.2025 karistusregistrisse kantud kaevandamisjäätmete käitlemise nõuete eiramise eest. Seega ei esine MaaPS § 55 lõike 3 punkti 1 kohast keeldumise alust.

Maavara kaevandamiseks ja töötlemiseks kasutatava maa katastriüksuse sihtotstarve määramise ja muutmise nõuded on sätestatud maakatastriseaduses. Orgita turbatootmisala kinnistu (27101:002:1190) sihtotstarve on turbatööstusmaa 100%.

3.5. Kõrvaltingimuste seadmine

HMS § 3 lõike 1 kohaselt võib haldusmenetluses piirata isiku põhiõigusi ja -vabadusi ning tema muid subjektiivseid õigusi ainult seaduse alusel. Haldusmenetluse üksikasjad määrab haldusorgan kaalutusõiguse alusel (HMS § 5 lõige 1). Kaalutusõigus tuleb teostada kooskõlas volituste piiride, kaalutusõiguse eesmärgi ning õiguse üldpõhimõtetega, arvestades olulisi asjaolusid ning kaaludes põhjendatud huve (HMS § 4 lõige 2). MaaPS § 56 lõige 2 punkt 5 alusel märgitakse kaevandamisloa lahtrisse „Kõrvaltingimused“ nõuded, mis seatakse maapõue kaitse ja maavaravarude ratsionaalse kasutamise tagamiseks ning inimese tervisele, varale ja keskkonnale kaevandamisest ja kaevandamisjäätmete käitlemisest tuleneva kahjuliku mõju vähendamiseks. Kaevandamisloaga reguleeritakse vaid mäeeraldises ja mäeeraldises teenindusmaal läbiviidavaid tegevusi ning nähakse ette leevendusmeetmeid otseselt kaevandamisest tulenevatele keskkonnamõjudele.

Kehtivale keskkonnaloale nr Rapm-015 on kantud kaks kõrvaltingimust:

1. Kaevandamata turbakiht jätta 0,5 m paksune hilisema metsamaaks rekultiveerimise tarbeks.
2. Pidada kinni esitatud maardla korrastamise ajagraafikust.

Keskkonnaamet seab täiendavalt Orgita turbatootmisala keskkonnaloa nr Rapm-015 kõrvaltingimuseks Märjamaa Vallavolikogu 27.08.2024 tingimusliku otsuse nr 189 (registreeritud KOTKAS-es 30.08.2024 numbriga DM-127907-15): Keskkonnaloa saajal on kohustus kaevandatud materjali vedudega avalikus kasutuses olevatele Turbaraba tee (tee nr 5040084) ja Orgita raba tee (tee nr 5040065) tekitatud kahjustused likvideerida Märjamaa Vallavalitsuse poolt koostatud nõude alusel.

3.6. Avalikustamise käigus esitatud ettepanekute ja vastuväidete kaalumine

Orgita turbatootmisala keskkonnaloa nr Rapm-015 muutmise taotluse avalikustamisel küsisid kaks piirinaabrit (registreeritud KOTKAS-es 23.07.2024 numbriga DM-127907-11 ja 01.08.2024 numbriga DM-127907-13), et kuidas see taotlus nendega seotud on ja mõjutab. Keskkonnaamet vastas 23.07.2024 kirjaga nr DM-127907-12 ja 14.08.2024 kirjaga nr DM-127907-14.

Keskkonnaloa nr RAPM-015 muutmise otsuse ja loa eelnõude avalikustamise käigus esitas Eestimaa Looduse Fond (ELF) 12.01.2026 seisukohad Orgita turbatootmisala keskkonnaloa nr

RAPM-015 muutmise korralduse ja loa eelnõu kohta (sh keskkonnamõju hindamise algatamata jätmise kohta).

ELFi seisukohad olid järgmised:

1. Seisukohad KMH algatamata jätmise otsuse ja KMH eelhinnangu kohta:

1.1. Eelhinnangu punktist 3 on strateegiliste dokumentide hulgast, millega seost hinnatakse, puudu Kliimapolitiitika põhialused (seab eesmärgiks kliimaneutraalsuse saavutamise aastaks 2050), strateegia Eesti 2035 (seab KHG heite eesmärgi 8 mln t a aastaks 2035) ning LULUCF määrus, mille järgi peab Eesti vähendama LULUCF sektoris heidet aastaks 2030 434 tuhat t CO₂ ekv võrra. Teeme ettepaneku vastavad dokumendid loetellu lisada ning anda vastavushinnang kavandatavale tegevusele.

Keskkonnaameti seisukoht ELFi ettepanekule: märgalade (sood ja siseveekogud) KHG emissioonina tuleb võtta arvesse inimpõhjustatud heitkoguseid, mis tekivad eelkõige turbakaevandusaladelt. Heitkoguste suurenemise jätkumist oleks võimalik piirata vaid uute turbakaevandusalade rajamisest loobumisega ning olemasolevate ammendumisel nende metsastamise (afforestation) või märgala taastamisega (rewetting). Kuna Orgita maardla on inimtegevuse poolt juba tugevasti mõjutatud, on Orgita turbatootmisala taotletaval määraldisel turba tootmine põhjendatud nii kohaliku piirkonna sotsiaalmajandusliku arengu kui ka maavara säästliku kasutamise seisukohast. Lisaks on juba kuivendatud ja kuivendusest mõjutatud turbamaade lõpuni kaevandamisega võimalik vähendada kasvuhoonegaaside heitkoguseid, sest uusi turbaalasid ei avata.

Strateegia “Eesti 2035” on väga üldine ja ei käsitle turvast, kuivendamist ega märgalasid ning ei ole seega turbatootmisalale loa väljastamisel asjakohane. Keskkonnaamet on seisukohal, et loa menetluses ei tule arvestada kõigi võimalike strateegiadokumentidega, vaid siiski asjakohastega. Kliimaeesmärkidega arvestatakse niivõrd, kui see on kooskõlas kehtiva seadusandlusega.

Kuigi ettevõtlusvabadus ei anna isikule õigust nõuda rahvusliku rikkuse ega riigi vara kasutamist oma ettevõtluse huvides, riivab sellele vaatamata ettevõtlusvabadust olukord, kus avalik võim muudab ettevõtlusega tegelemise tingimusi ebasoodsamaks seni kehtinud õigusliku raamistikuga võrreldes (RKPJKo 16.12.2013 nr 3-4-1-27-13, p 44). Riigikohus on samuti leidnud, et Eesti Vabariigi põhiseadus kohustab Eesti riiki andma kliimaeesmärgi saavutamisse proportsionaalse panuse ning selleks on vaja kehtestada realistlik ja õiguslikult siduv etapiviisiline ja sektoripõhine heitekoguste jaotuskava kliimaneutraalsuse saavutamiseks (RKHKo 11.10.2023 nr 3-20-771, p 48).

21.07.2024 muudeti Keskkonnaministri 27. detsembri 2016. a määrust nr 87 „Kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaalade ning kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekirja“ (edaspidi määrus nr 87, Keskkonnaministri 27.12.2016 määrus nr 87 „Kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaalade ning kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekirja“ – RT I, 19.07.2024, 3). Määruse nr 87 lisas 1 ja 2 olevatest nimekirjadest jäeti välja terve hulk turbaaladest. Määruse nr 87 muutmise eelnõu seletuskirja kohaselt piiratakse muudatuste tulemusena turba kaevandamislubade andmist ning on märgitud, et määruse muutmise aitab kaasa

kliimamuutuste leevendamisele ja Eesti keskkonnanäesmärkide täitmisele.

Tegemist on olemasoleva kaevandamisloa kehtivusaja pikendamisega, mistõttu ei saa Orgita turbatootmisala loa kehtivusaja pikendamist vaadelda kokkuvõtlikult üldprotsessis tootmisalade pindala ja tootmismahude suurendamisena. Lisaks on taotletavas keskkonnaloas vähendatud mäeeraldise ja teenindusmaa pindala ammendatud tootmisväljakute osas, mis on fikseeritud alal tehtud jääkvaru uuringuga.

Turbatootmisaladega seotud heited raporteeritakse rahvusvahelises kliimaaruandluses LULUCF (land-use, land-use change and forestry; maakasutus, maakasutuse muutus ja metsandus) sektori märgalade kategoorias. Tulenevalt LULUCFi määrusest (EL) 2018/841 EL seadunud üldesmärgi saavutada LULUCFi sektoris 2030. aastaks netosidumine 310 miljonit tonni CO₂ ekv ning Eesti riiklik eesmärk on LULUCF sektoris 2030. aastaks suurendada sidumist või vähendada heidet 434 kt CO₂ ekv võrra baasperioodi (2016-2018) keskmisega võrreldes.

Lisaks on Ökosüsteemide hindamise juhendis LULUCF eesmärgi arvesse võetud kliimaregulatsiooni ökosüsteemiteenuse ehk mulla orgaanilise süsiniku varu väärtustamise kaudu. Kaalutluse põhimõte on, et mida kõrgema väärtusega on antud kohas kliimaregulatsiooni ökosüsteemiteenus, st mida rohkem on turbasse orgaanilist süsinikku talletunud, seda suurem on ökosüsteemiteenustele kaevandamisega tekkiv kahju ning seda olulisem on antud kohas vältida loodusliku turbaala maakatte muutumist tugevalt inimõjuliseks kaevandamisalaks.

Ökosüsteemide hindamise juhendi alusel saadi Orgita turbatootmisala ökosüsteemiteenuste seisundiklassi väärtuseks 2, mille kohaselt rahaline kasu peab olema võrdväärne ökoloogilise kahjuga. Ökosüsteemide teenuste rahaliseks väärtuseks taotletaval alal saadi 3 190 720 eurot ning arvestades taotluses toodud kaevandatava turba koguseid, siis saadi tänaste hindade juures potentsiaalseks lisandväärtuseks kaevandamisel 4 222 307 eurot.

Taotletava tegevuse puhul on tegu olemasoleva tegevuse jätkumisega, mille emissioonid (nii on-kui off-site emissioonid) sisalduvad juba olemasolevas kliimaaruandluses ja aastaste emissioonide suurenemist ei planeerita. Siiski moodustavad kavandatava tegevusega kaasnevad arvutuslikud kasvuhoonegaaside heited olulise osa nii turbasektori aastastest heidetest kui ka aastaks 2035 planeeritud Eesti kasvuhoonegaaside netoheite sihttasemest. Peamiseks leevendusmeetmeks turbatootmisala puhul on oluline etapi-viisiline turbatootmisala korrastamine väljakute ammendamise järgselt, mis vähendab ala on-site heidet. Arvutuslikku off-site heidet on võimalik vähendada vaid toodetavate turbakoguste vähendamisega. Kasvuhoonegaaside vähenemise prognooside tegemisel tuleb arvestada erinevate riskidega (sh majanduslikud, poliitilised), mis võivad kaasneda kliimanetraalsuse poole liikumisega.

Orgita turbatootmisala töötamisele nagu ka kõikidele majandussektoritele tervikuna, võib edaspidi olla vajalik seada täiendavaid keskkonnatingimusi, mis tehnoloogianeutraalselt arvestavad kliimanetraalsuse saavutamise eesmärgi, sh ajalist mõõdet (nt kehtestades keskkonnalubadega summaarse lubatud kasvuhoonegaaside heitkoguse vastavalt riiklikele vahe-eesmärkidele).

1.2. Eelhinnangu punktis 3 “Tegevusega kaasnevad tegurid, nagu heide vette, pinnasesse ja õhku ning müra, vibratsioon, valgus, soojus, kiirgus ja lõhn, ning nende suurus ja olulisus” on

õhuheitlemete hulgas hindamata turba kaevandamise ja kasutusega kaasneva kasvuhoonegaaside heite mõju kliimale.

Lähtudes AS Steiger poolt Kõverdama II ja ELVA EPT kaevanduslubade KMH aruannetes kasutatud andmetest turba kaevandamise KHG heitlemete kohta on Orgita turbatootmisala heide loa perioodil on 231 879 t CO₂ ekv, mis arvestab ka kaevandamise tõttu sidumata jääva süsiniku kogustega. Kogu alal leiduva turba kaevandamise kliimamõju on veelgi suurem, sest antud loa perioodil ei ole võimalik kogu varu ammendada. Selle KHG heite sidumiseks kulub Orgita turbaalal u 1700 aastat, mis tähendab, et mõju on väga pikaajaline. Eelhinnangus on kogu kliimale avalduva mõju ulatus ning kestus hindamata.

Keskkonnaameti seisukoht ELFi ettepanekule: turbamaadel on oluline roll kliima kujundamisel, sidudes või emiteerides kasvuhoonegaase (KHG). Looduslikud sood seovad fotosünteesi käigus CO₂ ning emiteerivad atmosfääri CH₄ ja vähesel määral N₂O. Kuivendamise tulemusena CO₂ emissioon suureneb ja metaani emissioon väheneb. Kuivendatud turbatootmisalad on CO₂ allikad, kuna kaevandamise tõttu on veetase madal ja fotosünteesiv taimestik on eemaldatud.

Turba kaevandamise jätkamisel emissioonid jätkuvad samas kui ala kohesel korrastamisel väheneb CO₂ emissioon. St negatiivne mõju kliimale on olemas.

Taotletava tegevuse puhul on tegu olemasoleva tegevuse jätkumisega, mille emissioonid sisalduvad juba olemasolevas kliimaaruandluses.

Olemasolevate alade lõpuni ammendamine lükkab edasi uute turbaväljakute avamise.

Riigikohus toob otsuse nr 3-20-771 punktis 48 välja, et kasvuhoonegaaside heite piiramise kohustuse olulised küsimused peab parima kättesaadava teadusinfo ja Eesti rahvusvaheliste kohustuste põhjal otsustama seadusandja. Selleks on aegsasti vaja kehtestada realistlik ja õiguslikult siduv etapiviisiline ja sektoripõhine heitekoguste jaotuskava kliimaneutraalsuse saavutamiseks. Eelhinnangu koostamise ajaks ei ole turbatootmise sektorile kehtestatud sektoripõhist etapiviisilist heitekoguste vähendamise kava. Sama riigikohtu otsuse punkt 22 toob välja, et heitekoguste kontrollimise üldised kliimaeesmärgid ei sea arendustele piiranguid jäiga arvulise normina, sest niisuguste eesmärkide saavutamine ei sõltu vaid kavandatavast käitistest, vaid väga paljude tegevuste koosmõjust. Sektori- või käitispõhiste konkreetsete arvuliste normide määramine on poliitiliste valikute küsimus.

21.07.2024 muudeti Keskkonnaministri 27. detsembri 2016. a määrust nr 87 „Kaevandamisega rikutud ja mahajäetud turbaalade ning kaevandamiseks sobivate turbaalade nimekiri“ (edaspidi määrus nr 87). Määruse nr 87 lisas 1 ja 2 olevatest nimekirjadest jäeti välja terve hulk turbaaladest. Määruse nr 87 muutmise eelnõu seletuskirja kohaselt piiratakse muudatuste tulemusena turba kaevandamislubade andmist ning on märgitud, et määruse muutmine aitab kaasa kliimamuutuste leevendamisele ja Eesti keskkonnanäesmärkide täitmisele.

1.3. Puudub kliimamõju olulisuse hinnang ning samuti on hindamata, kuidas mõjutavad sellised KHG heitlemed Eesti LULUCF sektori ning üldiste 2035 ja 2050 a kliimaeesmärkide saavutamist. Teeme ettepaneku vastavad hinnangud lisada.

Keskkonnaameti seisukoht ELFi ettepanekule: turba kaevandamine on tööstusharu, mille puhul toodangu maht on otseselt seotud ilmastikutingimustega. Olulised ilmastiku parameetrid turba tootmisel on eelkõige keskmine õhutemperatuur, sademete kogus ja aurumine, tuule kiirus, sajuta päevade arv ja päikesepaiste kestus. Kliimamuutuse mõju turbamaadele ja kaevandusaladele on analüüsitud Eesti kliimamuutustega kohanemise arengukava raames koostatud alusuuringutes „Eesti taristu ja energiasektori kliimamuutustega kohanemise strateegia“ (Lahtvee jt, 2015) ja „Kliimamuutuste mõjuanalüüs, kohanemisstrateegia ja rakenduskava looduskeskkonna ja biomajanduse teemavaldkondades“ (Bioclim, 2015). Antud allikate kohaselt kliimamuutuste tagajärjel turbatootmisaladel:

- Positiivse mõjuna nähakse turbaväljakute kasutuse efektiivsuse tõusu seonduvalt pikeneva tootmisperioodiga. Keskmise õhutemperatuuri tõus, eelkõige mais ja septembris, võimaldab kaevandamisperioodi pikenemist kuni kahe kuu võrra. Kliimamuutuste mõjul väheneb talvine lume veevaru, mistõttu algab kevadel veetaseme alanemine varem, turba kogumist on võimalik varem alustada ning turbatootmise periood pikeneb. Samas eeldatakse kliimamuutuste mõjul ilmastiku suuremat varieeruvust. Seepärast võib aastane turba tootmiseks sobilike päevade arv praegusest erineda. Eelpool toodud tulemusena on hinnatud, et turbatootmise mahu kasv tõuseb kuni 2/3 võrra, mistõttu paraneb turbatootmisala kasutamise efektiivsus. Samas ei ole antud muutused niivõrd suured, et tingiksid vajaduse muuta turbatootmise tehnoloogiat;

- aasta keskmine sademete hulga kasv ja üle 30 mm/ööp sademete esinemise kasv võivad avaldada negatiivset mõju turbaressursi kättesaadavusele aga ka turbatootmisalalt (ajutiselt) ärajuhitava kuivendusvee hulgale ja sellega seotud võimalikule erosioonile, mistõttu on vajalik kasutada turbatootmisalal jätkuvalt settetiike ja need dimensioneerida vastavalt nõuetele;

- sagedasemad ekstreemselt kõrge temperatuuriga põuaperioodid võivad suvel suurendada turbaväljakute põlengute ohtu, mida vastukaaluks vähendab suvekuudele prognoositud sademete hulga tõus. Seetõttu on vajalik turbatootmisala töö planeerimisel tähelepanu pöörata tuleohutusmeetmetele. Tuuline ilm on tule levikut oluliselt soodustav tegur, kuid suvekuudele olulist tuule kiiruse kasvu ei prognoosita;

- tuule kiiruse kasv talvel ja kevadel intensiivistab erosiooni turbaväljakutelt ja turbaosakeste lendumist aunadest, kui need ei ole kaetud või märjad. Tulenevalt ilmastikuparameetrite suhteliselt väikesest muutumisest on eespool nimetatud mõjude märgatav avaldumine vähetõenäoline, seega ei prognoosita ka turbatootmises olulisi muutuseid ega lisameetmete vajadust;

- turbasektoris prognoositakse peamiseks kliimamuutuse negatiivseks mõjuks turba mineraliseerumise ja sellest tuleneva CO₂ emissiooni suurenemist. Õhu- ja pinnasetemperatuuri tõus kiirendab pinnase orgaanilise aine lagunemist. Pindmise turbakihi külmumise ja lumikattega kaetuse päevade arvu vähenemisel algab õhuhapnikuga kokkupuutuva turba mikrobioloogiline lagunemine sesoonselt varem ja kestab kauem;

- kliimamuutustega kaasnevatest ilmastikutingimuste muutustest tulenevalt ei saa praeguste teadmiste valguses eelistada ühte korrastussviisi teise eest. Siiski on kliimamuutuste leevendamiseks oluline süsinikku siduvate ja akumul eerivate ökosüsteemide taastamine ning

muutuvad ilmastikutingimused ei välista seda võimalust.

Maavara väljavedu võivad kliimamuutused mõjutada järgnevalt:

- positiivsete mõjudena saab välja tuua keskmise temperatuuri kasvu ja lumikattega perioodi lühenemisega seotud teede läbitavuse paranemise;

- negatiivset mõju avaldab eelkõige sademete hulga kasv, jäitepäevade sagenemine, tuule kiiruse kasv, äärmuslike ilmastikuolude sagenemine ning ülemise põhjaveekihi taseme tõus. Transport on väiksematel kõrvalmaanteedel haavatavam, muuhulgas ka taristu lagunemise tõttu.

Orgita turbatoomisala keskkonnaloa kehtivusaega pikendatakse 30 a võrra. Orgita turbatootmisala puhul on tegemist pikaajaliselt töös olnud alaga. Mäeeraldise piirides on kõik kaevandamise ettevalmistustööd tehtud, sh mets on raadatud, sugekiht eemaldatud, kuivendusvõrk ja teenindusteed rajatud. Viljakat mulda ei leidu.

Ökosüsteemide juhendi kohaselt juba kaevandamiseks avatud ala kaevandamisloa muutmisel, pikendamisel või uue loa väljastamisel juba kaevandatud alal (va. oluline mäeeraldise laiendamine) maavara ammendamine ja ala korrastamine alati kaalub üle ökosüsteemidele tekitatava kahju.

Keskkonnaamet ei eelda automaatselt, et kõiki turba kaevandamise lubasid pikendatakse 30 aasta võrra. Loa andjal ei ole võimalik ka arvestada süsinikuemissioonidega kogu avatud turbaalalt, kuna loa andjale ei ole teada täpne aeg, millal kogu ala avatakse ning kogu varu tegelikult väljatakse.

2. Seisukohad keskkonnaloa eelnõu kohta:

2.1. Kuna eelhindangus puudub kliimamõju hinnang, on hinnang keskkonnamõjude olulisusele puudulik.

Riigi kasu ja kahju hinnangus puudub ökosüsteemide teenuste rahalise väärtuse kohta mulla süsinikusisalduse väärtus ning arvutuskäik, mille tõttu ei saa saadud tulemust kontrollida. Teeme ettepaneku täpsustada ökosüsteemiteenuste väärtuse arvutust ja lisada vastav arvutuskäik koos algandmetega.

Keskkonnaameti seisukoht ELFi ettepanekule: keskkonnaloa muutmise menetluse (korralduse eelnõu koostamise momendil) ajal olid arvutused tehtud eeldusel, et lisandväärtus Eestis tonni kaevandatud turba kohta võiks olla 46,4 eurot. Siin aga tuleb arvestada, et 46,4 eurot lisandväärtus on saadud arvestades kõiki Eestis kaevandavaid ettevõtteid ja 2020-2022 aastate keskmisi väärtuseid, mis on tänaseks juba mõnevõrra aegunud arvestades viimaste aastate inflatsiooni.

Lisandväärtuse arvestuses ei ole kitsalt keskendutud maksutulu välja toomisele selle pärast, et kaevandamise väärtus ei tule mitte sellest, et selle kaevandamise protsessis saadakse maksutulu vaid sellest, et seda ressursi on vaja teistes sektorites sisendiks, et anda lisandväärtust ühiskonnale. Turvas omab toorainena lisaks ka toidujulgeolekulist väärtust, mida on väga raske rahasse panna. Seetõttu on Kliimaministeeriumi poolt koostatud Mati Mõtte analüüsis (edaspidi

Kliimaministeeriumi analüüs, kättesaadav Keskkonnaametist) lisandväärtus leitud lihtsustatud valemiga, et hoida arvutus võimalikult lihtne ning seejuures ei ole arvestatud juurde kaudseid tulusid ning on arvestatud tööjõukuludes maksude tasumisegatasumisega (Lisandväärtus = Ärikasum + Tööjõukulu (sh maksud) + Kulum). Kaevandamisest saadav kasu võib olla nii otsene kui kaudne.

Ernst & Young Baltic AS viis Eesti Turbaliidu tellimusel läbi analüüsi turbasektori sotsiaalmajandusliku mõju kohta 2020. a andmete alusel. Töö eesmärk oli analüüsida turbatööstuse panust Eesti majandusse, sh sotsiaalmajanduslikku mõju otsese, kaudse ja kaasneva mõjuna. Nimetatud töös on defineeritud turbasektori otsene mõju (turbasektori enda sees loodav lisandväärtus, töökohad ja maksutulu. Kajastab ainult turbasektori sees toimuvat tegevust); kaasnev mõju (turbasektori ja sektori tarneahela ettevõtete töötajad kulutavad oma teenitava palgatulu kaupade ja teenuste tarbimisele, mis omakorda avaldab kaasneva mõju ning seeläbi stimuleerib majandust nii regionaalsel kui riiklikul tasandil) kui ka kaudne mõju (turbasektori ettevõtted teevad koostööd teiste sektoritega, ostes toodetud masinaid, kütust jne. Need sektorid panustavad seega turbasektorisectori toimimisse läbi sellele sektorile vajalike toodete tootmise. Selle tulemusena kandub turbasektori nõudlus üle ka teistesse sektoritesse ning avaldab seeläbi kaudset mõju majandusele).

Lisandväärtus on Ernst & Young Baltic AS-i analüüsis lahti mõtestatud järgmiselt: toodang rahalises väärtuses, millest on maha arvestatud toodangu valmistamiskulud. Lisandväärtus on arvutatud ärikasumi, tööjõukulude ja põhivara kulumi põhjal.

Viidatud analüüsis on näiteks leitud, et turbasektori poolt loodi 2020. aastal riigile ligi €32 miljoni väärtuses maksutulu (otsene, kaudne ja kaasnev). Maksutulust suurima osa (53%) moodustas käibemaks €16,8 miljoni ulatuses. Suure osa sellest maksutulust moodustasid ka sotsiaalkindlustusmaksed (23% ehk €7,4 miljonit) ja üksikisiku tulumaks (11% ehk €3,6 miljonit). Turbaettevõtted tasuvad muu hulgas ka keskkonnatasusid, maamaksu ning riigimaa renti.

Kliimaministeeriumi analüüs on koostatud otseste mõjude hindamiseks, st et kaudsed mõjud läbi teiste sektorite nagu näiteks kaubandus, aiandus ja põllumajandus ei ole käsitletud.

Kliimaministeeriumi majandusanalüütiku Mati Mõtte 04.09.2024 koostatud turba tootmise Kliimaministeeriumi analüüsis esitatud metoodika eelduseks on see, et turba kaevandamise senistest mahtudest sõltub valdkonna ettevõtjate müügitulu ja kaevandamine omakorda on seotud ettevõtjate kapitalikuluga (sh investeeringu võimalustega).

Ettevõtjate majandustegevus loob omakorda töökohad ja maksutulu laekub riigile (käibemaks, tööjõumaksud, keskkonnatasud).

Keskkonnaameti ökosüsteemide hindamise juhend lähtub eelpool kirjeldatud põhimõtetest. Lisandväärtuse suuruseks ühe tonni kaevandatud turba kohta arvutati 46,4€. Juhendis on detailsemalt kirjeldatud ka seost ökosüsteemiteenuste väärtuste arvestamise metoodikaga. Lühidalt välja tuues: ELME2 (ELME on lühend Keskkonnaagentuuri projektile „Elurikkuse sotsiaal-majanduslikult ja kliimamuutustega seostatud keskkonnaseisundi hindamiseks, prognoosiks ja andmete kättesaadavuse tagamiseks vajalikud töövahendid”) raames hinnati ja

kaardistati 22 erineva ökosüsteemiteenuse ehk looduse hüve paiknemine, kogused ja võimalusel majanduslik (rahaline) väärtus. Turbakaevandamislubade andmise konteksti tarbeks valiti välja need ELME2 raames hinnatud-kaardistatud ja asjakohased teenused, millele turba kaevandamine eeldatavalt kahju teeb. Kasutati kõigi kolme peamise ökosüsteemiteenuse klassi – reguleerivad ja säilitavad, varustavad ning kultuuriteenused – hüvesid. Valiti seitse teenust: globaalne kliimaregulatsioon, veevoogude reguleerimine, elupaikade pakkumine, lokaalne kliimaregulatsioon, loodusannid- jõhvikad, loodusturism ja virgestusväärtus.

Turbaaladel valitud seitsmest olulisest ökosüsteemiteenusest omavad majandusliku väärtuse hindamise indikaatorit viis. Seetõttu loodi tööriista sisendiks kaks erinevat kuumkohtade kaarti: rahalist väljavõtet võimaldava viie teenuse majandusliku väärtuse kiht ning detailsem, skaalale 0-5 standardiseeritud seitsme teenuse biofüüsikaliste väärtuste kiht. Viie teenuse rahalise väärtuse kihi loomiseks liideti kokku globaalse kliimaregulatsiooni, veevoogude reguleerimise, jõhvikate, loodusturismi ja virgestusväärtuse majanduslikku väärtust kirjeldavad kihid. Seitsme teenuse biofüüsikaliste väärtuste kiht koosneb juba nimetatud viiest hüvest ning lisaks on arvestatud ka elupaiga- ja lokaalse kliimaregulatsiooni hüvedega. Seitsme teenuse biofüüsikaliste väärtuste kihi loomisel tuli arvestada, et kõik ökosüsteemiteenused on hinnatud ja kaardistatud vastavalt konkreetsele hüvele asjakohasele meetodikale, mistõttu on kõikide hüvede kihid erinevas skaalas ja eri ühikutega.

Võimaldamaks hüvede väärtuste liitmist üheks nn kuumkohtade ehk ökoloogiliselt väärtuslikumate ja vähemväärtuslike kohtade kihiks, standardiseeriti kasutatud kihid ühtsele skaalale 0-5. Eelnevalt logaritmiti mulla orgaanilise süsiniku kaardi väärtused normaaljaotusele vastavaks. Seejärel liideti kihid kokku ning standardiseeriti veelkord skaalale 0-5. Huvipakkuva ala keskmine teenuste väärtus ümardatud lähima täisarvuni määrab seisundiklassi.

Keskkonnanõu taotluse menetluses arvutati Orgita turbatootmisala iga viie teenuse väärtus eraldi. Tulemused olid järgmised:

Seisundiklassi väärtus: 2

Viie teenuse summa mudeli põhjal (€): 3 190 720

Hästilagunenud turba kaevandatav maht (tuh t): 66,46

Vähelagunenud turba kaevandatav maht (tuh t): 24,54

Eeldatav lisandväärtus (€): 4222 307.

Viie teenuse summa (€) saadi järgmiselt: $x = \text{mulla org C } (30,7 \text{ € CO}_2/\text{t}) \times \text{veevoogude reguleerimine } x + \text{loodusturism } x + \text{virgestusväärtus } x + \text{jõhvikad } x$.

Seetõttu on Keskkonnaamet seisukohal, et korralduse eelnõus on õigesti jõutud järeldusele, et kaevandamisest saadav kasu on selgelt oluliselt suurem kui ökoloogiline kahju, loodusvarade kasutamine ei ole ilmselgelt raiskav ning tegevus ei ole vastuolus riigi huviga.

Samuti toome välja, et kuna tegemist on olemasoleva turbatootmisala keskkonnanõu kehtivusaja pikendamisega siis vastavalt Ökosüsteemide juhendile kaalub maavara lõpuni ammendamise ja

ala korrastamine üles ökosüsteemide kahju.

2.2. Loa pikendamisel ei ole kaalutud pikendamise vajadust ning mõistlikkust veel 30 aastaks arvestades Eesti kliimaeesmäärke. Ka tuleks ettevaatusprintsipiibist lähtudes hinnata kumulatiivset kliimamõju sh koosmõju teiste turba kaevandamise lubadega ja sellest lähtuvalt kaaluda, kas loa pikendamine 30 aastaks on võimalik.

Keskkonnaameti seisukoht ELFi ettepanekule: Eesti on ühinenud rahvusvaheliste lepetega, et vähendada KHG emissiooni ja muuta tootmine keskkonnasõbralikumaks. Eestis tegutsevate turbatootjate andmetel võib soodsatel ilmastikuoludel planeerida turba toodanguks ligikaudu 150-200 t hektari kohta aastas (ligikaudu 1 000 m³ kaaluga 150-200 kg m³). Seega võiks Orgita turbatootmisala taotletava 47,80 ha suuruselt mäeeraldiselt olla optimaalne toodang ligikaudu 7 kuni 9 tuh t aastas, samas kui kehtivas loas on aastane tootmise maht 4 tuh t, mida piirab Rapla maakonnas vaba turba kaevandamise aastamäär (vastavalt Vabariigi Valitsuse 22.12.2016 määrusele nr 150 „Turba kaevandamise aastamäär ning kriitilise ja kasutatava varu suurus“).

Aega kulub ka korrastamisele. Kui ilmastikuolud seda võimaldavad, on maksimaalse mahu määras turvast tootes võimalik kiiremalta maavaravaru ammendada ja ala varem korrastada.

Maavara kaevandamisel on oluline väljata võimalikult suur osa mäeeraldisest piiresse jäävast varust. Turba tootmisel põhjustavad maavara kadu aunaalused, teetervikud, kogumis- ja kuivenduskraavid jne. Need kaod on aga turba tootmisel paratamatu osa ning ei sõltu oluliselt arendaja tegevusest, vaid turba tootmise tehnoloogiast. Vastavalt pikaajalisele turbatootmispraktikale on freesturba tootmisel väljakujunenud efektiivseim tehnoloogia, mille eesmärk on toota võimalikult väikeste kadudega, mis on kooskõlas säästliku kasutamise põhimõtetega. Mida täielikumalt kasutatakse turbavarusid juba kasutusel olevatel aladel, seda vähem vajatakse turba tootmiseks uut pinda ja seda rohkem jääb soid looduslikku või looduslähedasse seisundisse.

Seega on Keskkonnaamet seisukohal, et Orgita turbatootmisala keskkonnaloa kehtivusaja pikendamine on kooskõlas välja toodud strateegiadokumentidega, tegevus ei ole vastuolus riigi huviga ning ei esine MaaPS § 55 lg 2 p 10 ega KeÜS § 52 lg 1 p 7 kohast keeldumise alust.

3.7. Otsekohalduvad nõuded

Keskkonnaloaga kaasnevad käitajal seadusandlusest tulenevad õigused ja kohustused. Ettevõtte peab järgima MaaPS, VeeS ja nende alamaktides kajastatud nõudeid ning kohustusi. Keskkonnaamet on seisukohal, et seadusandlusest tulenevaid nõudeid ei ole otstarbekas kanda keskkonnaloale. Olulisemad keskkonnavalased kohustused loa omajale on toodud Keskkonnaameti kodulehel rubriigis „Keskkonnakaitseloa omaja meelepea“. Kohustused on leitavad Keskkonnaameti kodulehe aadressilt: Loa omaja meelepea | Keskkonnaamet.

VAIDLUSTAMINE

Otsust on võimalik vaidlustada 30 päeva jooksul teatavaks tegemisest, esitades vaide haldusakti andjale haldusmenetluse seaduses sätestatud korras või kaebuse halduskohtule halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras.

(allkirjastatud digitaalselt)
Siret Punnisk
juhataja
maapõuebüroo

Lisad:

1. Keskkonnaluba
2. Mäeeraldise plaan
3. Geoloogilised läbilõiked
4. Korrastatud ala plaan

Moonika Aunpuu
vanemspetsialist
maapõuebüroo

Margit Karu
vanemspetsialist
veeosakond